

Brüssel, 2.12.2015
COM(2015) 624 final

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

**Euroopa julgeoleku tegevuskava rakendamine:
tulirelvade ja lõhkeainetega ebaseadusliku kauplemise ning nende kasutamise vastane
ELi tegevuskava**

1. SISSEJUHATUS

Euroopa julgeoleku tegevuskavas, mille komisjon võttis vastu 28. aprillil 2015,¹ on sedastatud vajadus tugevdada tulirelvi käsitlevat õigusraamistikku ja võidelda nende ebaseadusliku kaubandusega. Samuti on selles rõhutatud vajadust piirata terrorivõrgustike juurdepääsu ohtlikele ainetele, näiteks lõhkeainetele, ja nende ainete kasutamist.

Euroopa julgeoleku tegevuskava alusel kutsus komisjon 8. oktoobril 2015 liikmesriike, komisjoni, Europolit ja Interpoli üles tõhustama ebaseadusliku tulirelvakaubanduse vastase võitluse vahendite kasutamist².

Ebaseaduslik tulirelvakaubandus on osa organiseeritud kuritegelike rühmituste põhitegevusest. See on oluline tuluallikas muude selliste ebaseadusliku kaubanduse liikide kõrval, nagu uimastite salakaubavedu. Tulirelvad aitavad kaasa ka muud liiki kuritegevusele ning neid kasutatakse hirmutamiseks, sunnivahendina ja jõukude vägivallaaktides. Lisaks organiseeritud kuritegevusele on eelmisel aastal aset leidnud õõvastavad terrorirünnakud osutanud tungivale vajadusele tõkestada juurdepääsu relvadele ja lõhkeainetele. Rünnakud Pariisis ja Kopenhaagenis ning Thalysi rongis toimunud rünnakukatse on toonud esile selle, et terroristlikud võrgustikud pääsevad organiseeritud kuritegevuse võrgustike ja musta turu kaudu relvadele ja lõhkeainetele ligi.

Seetõttu on väga oluline, et EL ja eelkõige liikmesriigid kahekordistaksid jõupingutusi, et tõrjuda liidu sisejulgeolekule ebaseaduslikust tulirelvakaubandusest ja lõhkeainete kasutamisest tulenevat suurt ohtu.

Komisjon võttis 18. novembril 2015 vastu **seadusandlike meetmete** paketi, et tugevdada kontrolli tulirelvade üle Euroopa Liidus³. Järgmisena tuleb parandada ELi tasandi **operatiivkoostööd** liikmesriikide seas ja kolmandate riikidega.

Käesolevas teatises esitatakse konkreetsed meetmed, mis on vajalikud Euroopa julgeoleku tegevuskava rakendamiseks ebaseadusliku tulirelva- ja lõhkeainekaubanduse valdkonnas, tuginedes ühtlasi 2016. aasta operatiivsele tegevuskavale⁴ ELi poliitikatsükli⁵ raames.

2. EBASEADUSLIKELE TULIRELVADELE JA LÕHKEAINETELE JUURDEPÄÄSU PIIRAMINE

Hoolimata ELi tasandil kehtivatest õigusaktidest on tulirelvad, lõhkeained ja lõhkeainete lähteained⁶ endiselt liiga kergesti kättesaadavad. Olukord on muutunud veelgi keerulisemaks, sest ebaseaduslike kanalite kaudu juurdepääsule on lisandunud relvade kättesaadavus interneti kaudu. Vajalik on terviklik lähenemisviis, mis toetaks tulirelvadega ja lõhkeainetega ebaseadusliku kauplemise ning nende kasutamise tõkestamist, ent kindlustaks samal ajal seadusliku tulirelvakaubanduse ja keemiliste ainete õiguspärase kasutamise.

¹ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/basic-documents/docs/eu_agenda_on_security_en.pdf.

² <http://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2015/10/08-jha-fighting-trafficking-firearms/>.

³ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6110_en.htm.

⁴ Piiratud kasutusega dokument.

⁵ <http://www.consilium.europa.eu/et/documents-publications/publications/2015/eu-policy-cycle-tackle-organized-crime/>.

⁶ Lõhkeainete lähteained on keemilised ained või segud, mida saab kasutada lõhkeainete valmistamiseks.

Parema luurepildi kujundamine

Et õiguskaitseasutused saaksid ohtudele tõhusamalt ja kiiremini reageerida, on vaja kujundada parem luurepilt ebaseaduslikust tulirelvakaubandusest, lõhkeainete kasutamisest ja seaduslikest turgudest kõrvalekaldumisest, samuti parandada **ELi ja riikide tasandil** olemasolevaid statistika- ja analüüsivahendeid.

Selle saavutamiseks peaksid kõik asjaomased sidusrühmad võtma järgmisi meetmeid:

1. Komisjon kutsub kõiki liikmesriike üles asutama tulirelvade küsimusega tegelevad, omavahel ühendust pidavad **riiklikud kontaktasutused**, et arendada ebaseadusliku tulirelvakaubanduse alaseid teadmisi ning parandada vastavat analüüsi ja strateegilist aruandlust, kasutades selleks nii ballistikaalast kui ka kriminaalteavet⁷.
2. Kuivõrd kuritegelikud rühmitused liiguvad ka Euroopast väljapoole, teeb komisjon koostööd rahvusvahelise ühtlustatud andmekogumise edendamiseks ÜRO uimastite ja kuritegevuse vastu võitlemise bürooga (UNODC), et **kaardistada** korrapäraselt **üleilmsed** ELi suunduvad **tulirelvade salaveoteed** ning teha need andmed kättesaadavaks kõikide liikmesriikide õiguskaitseasutustele.
3. 2016. aasta operatiivse tegevuskava kohaselt peaks **Europol** tugevdama **internetis toimuva ebaseadusliku kauplemise**⁸ ja seaduslikust kaubandusest kõrvalekaldumise vastaseid meetmeid, kasutades ühtlasi oma **internetisisust teavitamise üksust**,⁹ et oleks võimalik jälgida tulirelvade, lõhkeainete ja lõhkeainete lähteainete ebaseaduslikke allikaid.
4. Sidusrühmade hinnangutele¹⁰ tuginedes jätkab Europol tulirelvi, sealhulgas nendega ebaseaduslikku kauplemist, arestitud ja varastatud tulirelvi ning toimimisviise käsitleva teabe ja luureteabe kogumise parandamist, et koostada õigel ajal **teavitusmaterjale / varajase hoiatamise** teateid ning ajakohane **ohuhinnang**, mis hõlmab muu hulgas tulirelvamasse¹¹ ja ELi kiirkullerfirmasid. Europol teeb need dokumendid kättesaadavaks kõikide liikmesriikide õiguskaitseasutustele.
5. Komisjon jätkab **finantsabi** pakkumist, keskendudes ulatuslikele ja andmekogumist suurel määral mõjutavatele projektidele¹².

Valmistumine uuteks ohtudeks ja riskideks

On teada, et organiseeritud kuritegevuse ja terroristlikud võrgustikud arenevad kiiresti ja kasutavad ära tehnouuendusi¹³. Seepärast kavatseb komisjon teha koostööd tulirelva- ja

⁷ Selle mõtte pakkusid välja liikmesriigid ELi seminaril, milles käsitleti kohtuekspertiisi kasutamist strateegilise ja operatiivanalüüsi tõhustamiseks operatiivsetel ja taktikalistel eesmärkidel. Birmingham, 11. november 2015.

⁸ Programmi „Horisont 2020” <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/> raames on internetiseire uurimisprojektidega juba alustatud.

⁹ 1. juulil 2015 tegevust alustanud ELi internetisisust teavitamise üksus (EU IRU) võitleb terroristliku propaganda ja sellega seotud vägivaldse äärmusluse esindajate tegutsemise vastu internetis.

¹⁰ Sealhulgas riikliku tasandi, erasektori ja teadusringkondade sidusrühmad.

¹¹ Õiguskaitseoperatsioonide käigus saadud teave näitab, et tulirelvamessid on haavatavad ebaseadusliku tulirelvakaubanduse suhtes.

¹² Komisjon rahastab sisejulgeoleku fondi kaudu juba kaht asjaomast uuringut, täpsemalt projekte EFFECT ja FIRE, et parandada teadmisi ebaseaduslikust tulirelvakaubandusest ning soodustada tõenduspõhise poliitika ja meetmete väljatöötamist kogu Euroopas. Veel on komisjon eraldanud umbes 60 miljonit eurot seitsmenda raamprogrammi uurimisprogrammi raames (http://ec.europa.eu/research/fp7/index_et.cfm) lõhkeainetega seotud 15 projekti jaoks, samuti mitme projekti jaoks kuritegevuse ennetamise ja kuritegevuse vastu võitlemise programmi raames. Programmi „Horisont 2020” turvalise ühiskonna programmi ja Sisejulgeolekufondi raames rahastab komisjon julgeoleku valdkonnas veel muidki uurimisprojekte.

keemiatööstusega, liikmesriikide asjaomaste õiguskaitseasutuste ja Europoliga, et hinnata **tehnoloogiliste saavutuste mõju** tulirelvade ja lõhkeainete võimalikule kättesaadavusele ning tuvastada võimalikud turvalüngad.

Samal ajal tuleks suurendada suutlikkust reageerida uutele ohtudele (nt 3D-printimine) kiiresti. ELi välispiiril hakkavad tolliasutused koostöös teiste õiguskaitseasutustega ning Europolilt ja muudest andmeanalüüsisüsteemidest kogutud teabe alusel täpsustama praeguseid ühiseid tollivaldkonna riskikriteeriume, et muuta võitlus ebaseadusliku relva- ja tulirelvakaubanduse vastu sihipärasemaks.

Lõhkeainete turvalisuse tõhustamine

Praeguse lõhkeainete turvalisuse tõhustamise ELi tegevuskava¹⁴ võttis EL vastu 2008. aastal¹⁵. Nüüdseks on enamik meetmeid komisjoni, ELi liikmesriikide, Europoli, uurimisasutuste ja erasektori ühispingutuste tulemusena rakendatud. Tehtud on märkimisväärsed edusamme ning liikmesriigid on eriti esile tõstnud meetmete lisaväärtust, millega parandatakse teabevahetust ja heade tavade jagamist ühtlustatud standardite ja korra väljaarendamiseks ning lõhkeainetega seotud uuringute ja koolituse toetamiseks.

Tegevuskava peamise saavutusena võeti vastu ELi määrus nr 98/2013 lõhkeainete lähteainete turustamise ja kasutamise kohta¹⁶. Määrus jõustus 2. septembril 2014 ja selle abil saab **tõkestada terroriakte**, piirates juurdepääsu pommi valmistamiseks vajalikele materjalidele ning võimaldades varajast politseiuurimist kahtlustatavate tehingute ja muude vahejuhtumite korral. Seepärast on **kiireloomuliseks prioriteediks tagada selle täielik rakendamine liikmesriikides** ja tugevdada ohu kasvades kontrolli lähteainete üle. Seda tehakse järgmiste põhimeetmete abil:

1. Komisjon edendab kõikjal liidus ühtlustatud meetmete rakendamist ja järgmisi tavasid: a) riiklike kontaktpunktide vaheline piiriülene teabevahetus, et tagada kõikide asjaomaste liikmesriikide õiguskaitseasutuste teadlikkus kahtlustatavatest vahejuhtumitest, kasutades selleks Europoli olemasolevat platvormi, näiteks Euroopa pommiaandmebaasi (EBDS), ning b) õiguskaitseasutustepoolne lõhkeainete lähteainete internetimüügi laialdane ja süstemaatiline seire ning sammud, millega piirata veelgi nendele juurdepääsu.
2. Samuti arendab komisjon edasi osalemist lähteainete tarneahela juhtimises,¹⁷ koostades ja levitades juhendmaterjale, milles antakse nõu keemiatööstusele, jaekaubandussektorile ja muudele asjaomastele sektoritele heade tavade kohta.
3. Komisjon kiirendab tööd, et esitada määruse läbivaatamine 2016. aastal, ja kaalub vajadust kehtestada rangemad meetmed, näiteks uute ohtu tekitavate ainete

¹³ Tulirelvade valmistamiseks ja laskekõlbmatuks muudetud tulirelvade taas laskekõlblikuks muutmiseks vajalike osade tootmiseks on võimalik kasutada 3D-printimist. Relvad, mis ei ole metallist, vaid on valmistatud kevlarist või keraamilisest materjalist, kujutavad endast võimalikku ohtu, mida on vaja hoolikalt silmas pidada.

¹⁴ Nõukogu dokument 8109/08.

¹⁵ See hõlmas 48 meetet, mille eesmärk oli tegeleda põhjalikult mitme lõhkeainete turvalisuse tagamise aspektiga, mis on seotud näiteks lõhkeainete lähteainete, ladustamise, veo, jälgitavuse, avastamise, uurimise, piiriülese teabevahetuse ja asutustevahelise kooskõlastamisega.

¹⁶ Selle määrusega piiratakse ja tugevdatakse kontrolli paljude ohtlike keemiliste ainete üle, mis on lõhkeainete lähteained ja mida võidakse seetõttu väärkasutada isetehtud lõhkeainete valmistamiseks.

¹⁷ Ettevõtjad – alates tootjatest kuni jaemüüjateni – on kohustatud teavitama riiklikku kontaktpunkti kahtlustatavast tegevusest. Neil on kõige hõlpsam avastada oma valdkonnas tavategevusest kõrvalekalduvaid tehinguid ja täheldada kahtlast käitumist.

lisamine, kohaldamisala laiendamine, et hõlmata professionaalseid kasutajaid, lõppkasutajate kinnituse nõudmine tehingu sõlmimiseks ning tootjate, jaemüüjate ja importijate registreerimine, ekspordipiirangud ja -kontroll, suuremate piirangute kehtestamine internetimüügi ja selvekassade puhul, tolliasutuste rolli kujundamine¹⁸.

Töötajate nõuetekohane kontroll on ohtlike kemikaalide valedesse kättesse sattumise, väärkasutuse või nendele ebaseadusliku juurdepääsu vältimisel ülimalt oluline¹⁹. ELi liikmesriikides ei ole kehtestatud ühiseid kontrollimise miinimumstandardeid ega korda lõhkeainete tarneahelas ja muudes julgeoleku seisukohast tundlikes sektorites²⁰ osalevate töötajate värbamise ega koolitamise kohta ning komisjon kaalub ELi meetmete vajalikkust.

Konkreetsed meetmed:

- *parandada olemasolevaid statistika- ja analüüsivahendeid, töötada liikmesriikide tasandil välja tulirelvade liikumise ja nende kättesaadavuse hindamine ja seada esikohale teabevahetus ELi tasandil;*
- *Europol koostab ELi hõlmavad analüüsivahendid, ning võttes arvesse tihedaid sidemeid terrorismiga, tuleb tugevdada ELi internetisisust teavitamise üksuse rolli seiretegevuses;*
- *UNODC kaardistab üleilmsed ELi suunduvad tulirelvade salakaubaveoteed;*
- *teha koosööd partneritega ebaseaduslikku tulirelvakaubandust (muu hulgas ebaseaduslikku internetikaubandust ja seaduslikust kaubandusest kõrvalekaldumist) käsitlevate teadmiste süvendamiseks;*
- *parandada kõigi õiguskaitseasutuste juurdepääsu kõikidele ELi ja liikmesriikide analüüsivahenditele;*
- *jätkata finantsabi pakkumist, keskendudes ulatuslikele ja andmekogumist suurel määral mõjutavatele projektidele;*
- *hinnata tehnouuendustest, näiteks 3D-printimisest tulenevaid riske;*
- *suurendada lõhkeainete turvalisust, rakendades täielikult lõhkeainete lähteainete määruse ja alustades selle läbivaatamist 2016. aastal;*
- *hinnata kontrollistandardite ja -korra ühtlustamise vajadust ELi tasandil.*

3. OPERATIIVKOOSTÖÖ TÕHUSTAMINE

Euroopa julgeoleku tegevuskavas on rõhutatud pakilist vajadust **tõhustada operatiivkoostööd** liikmesriikide asjaomaste ametiasutuste vahel. On väga tähtis kasutada olemasolevaid eksperditeadmisi ning pakkuda ELi liikmesriikide õiguskaitse- ja muudele asjaomastele asutustele ja ekspertidele korralikku koolitust. Sellega seoses tuleks õiguskaitse- ja eksperdivõrgustike **potentsiaalitäiel määral** ära kasutada²¹.

¹⁸ Läbivaatamise ajal peetakse nõu alalise lähteainete komitee eksperdirühmaga <http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetail&groupID=3245>.

¹⁹ Seda probleemi nimetati juba komisjoni 2014. aasta teatistes KBRTL-riskide tuvastamist ja maandamist käsitleva uue ELi lähenemisviisi kohta, COM(2014) 247 final.

²⁰ See nähti ette juba 2008. aasta tegevuskavas.

²¹ Komisjon on operatiivmeetmeteks mõeldud finantsabi ratsionaliseerinud. Kuritegevusega seotud ohte käsitleva valdkondadevahelise Euroopa platvormi (EMPACT) delegerimislepingu alusel anti Europolile 7 miljonit eurot, millest 350 000 eurot oli mõeldud tulirelvi käsitleva operatiivse tegevuskava rakendamiseks 2015. aasta kevadel. Europol eelisrahastab 2016. aastal tulirelvi käsitlevat operatiivset tegevuskava.

Tihedam piiriülene operatiivkoostöö

Tulirelvi käsitlev operatiivne tegevuskava²² sisaldab juba enamikku kõnealustest meetmetest. Need hõlmavad muu hulgas ühistegevuse päevi ja luureüksuste juhitud operatsioone salakaubavedajate ja peamiste võimalike kaasosaliste (nt seaduslikud äriettevõtted või kiirkullerfirmad) vastu. Võitluses ebaseadusliku tulirelvakaubanduse vastu on tähtsal kohal ka õiguslane koostöö liikmesriikide ametiasutuste vahel. Eurojust on viimaste aastate jooksul osalenud mitmes suures juhtumises, mis olid tihedalt seotud teiste kuritegudega, näiteks ebaseadusliku uimastikaubandusega.

Interneti (nähtava ja nähtamatu veebi) kaudu toimuvate ebaseaduslike tulirelvatarnete tõkestamine

Organiseeritud kuritegelike rühmituste ja terroristide suutlikkus hankida tulirelvi, nende osi või komponente internetist (kas nn avatud või nähtamatust veebist) on probleem, millega tuleb kiiresti tegeleda. Võtta tuleks järgmised meetmed:

1. Lisaks tulirelvi käsitleva operatiivse tegevuskava täielikule rakendamisele kutsub komisjon liikmesriike üles moodustama **küberpatrulle** või keskendama olemasolevate meeskondade tegevuse internetis toimuva tulirelvade, nende osade või komponentide ja lõhkeainetega ebaseadusliku kauplemise avastamisele.
2. Tuginedes operatsioonides Onymous²³ ja Darkode²⁴ saadud õppetundidele, toetab Europol liikmesriikide operatsioone ja uurimisi operatiivanalüüsi, koordineerimise ja eksperditeadmistega, eelkõige ülimalt spetsiifilise tehnilise ja digitaalse kohtuekspertiisialase toetusuutlikkuse ja **küberkuritegevuse vastase võitluse rakkerühma** (J-CAT) täieliku ärakasutamise kaudu²⁵
3. Samuti arendab Europol välja **internetiuurimiste töövahendi**, eelkõige koostöös USA alkoholi-, tubaka-, tulirelvade ja lõhkeainete ametiga.
4. Kuivõrd enamiku internetitaristu omanik ja käitaja on erasektor, kaasab komisjon tulirelvade, nende osade või komponentide ja lõhkeainetega ebaseadusliku kauplemise tõkestamise ja avastamise oma toimivasse **partnerlusse erasektoriga**²⁶.

ELi-sisese liikumise kontrollimise tõhustamine

Lõhkeainete kontrolli ja kaitse süsteem (SCEPYLT)²⁷ võimaldab anda lõhkeainete ELi-sisesele edasitoimetamisele elektroonilise heakskiidu, tänu millele saab lõhkeainete liikumist Euroopas kiiremini ja kergemini kontrollida. Tulevikus võidakse seda kasutada jälgitavuse abivahendina tuvastamise ja päritolu kindlakstegemise toetamiseks.

²² Piiratud kasutusega dokument.

²³ <https://www.europol.europa.eu/content/global-action-against-dark-markets-tor-network>

²⁴ <https://www.europol.europa.eu/content/cybercriminal-darkode-forum-taken-down-through-global-action>

²⁵ Ühine küberkuritegevuse vastane rakkerühm tegutseb Europoli juures küberkuritegevuse vastase võitluse Euroopa keskuses. Rakkerühm alustas tegevust 1. septembril 2014, et tugevdada veelgi küberkuritegevuse vastast võitlust Euroopa Liidus ja sellest väljaspool.

²⁶ Komisjon hindab praegu digitaalse ühtse turu strateegia kontekstis seda, kuidas tulla kõige paremini toime internetis oleva ebaseadusliku sisuga.

²⁷ Vt nõukogu 26. aprilli 2010. aasta järeldused lõhkeainete turvalisuse tõhustamise süsteemide ja mehhanismide kohta, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/et/jha/114017.pdf

Selleks et tõhustada kontrolli lõhkeainete üle, õhutab komisjon kõiki liikmesriike süsteemiga ühinema ja seda kasutama.

Vastavalt 18. novembril 2015 vastu võetud tulirelvade direktiivi läbivaatamise ettepanekule²⁸ hindab komisjon tulirelvade ELi-sisest liikumist käsitleva teabevahetussüsteemi võimalusi, võttes arvesse asjaomaseid olemasolevaid ELi infosüsteeme ja -vahendeid. Kõnealune süsteem peaks looma ühenduse teavet sisestavate ja saavate liikmesriikide vahele, et süsteemisene teabeedastus oleks turvalisem ning relvade ja laskemoona jälgitavus paraneks.

Tulirelvade liikumise jälgitavuse tõhustamiseks liikmesriikide sees ja vahel uurib komisjon võimalust keelata sularahamaksed juhul, kui tulirelvi või laskemoona müüb või omandab eraisik.

Tugevdatud kontroll välispiiridel

Ehkki ebaseaduslikus kaubanduses on tulirelvade ja lõhkeainete allikad erinevad, jääb välispiiril tehtav kontroll ning politsei- ja tollikoostöö ülimalt tähtsale kohale.

Komisjon kutsub liikmesriike üles korraldama **välispiiril riskipõhiseid kontrole** nii kommertsliikluse (nt konteinerid), reisijateveo (nt sõidua autod) kui ka reisijate pagasi kaudu saabuvate kaupade üle. Selleks teeb komisjon ettepaneku määrata koos liikmesriikidega kindlaks **prioriteetsed tollikontrolli meetmed**, mida kohaldatakse välispiiridel toimuva ebaseadusliku tulirelvakaubanduse ja võimaluse piires lõhkeainete suhtes. Komisjon kiirendab kõikide tollivaldkonna riskijuhtimise strateegia ja tegevuskavaga ette nähtud julgeolekumeetmete rakendamist ja ka liikmesriigid peaksid suurendama oma jõupingutusi²⁹.

Kurjategijate ja terroristide kasutatavate tulirelvade jälgimine

Tulirelvade jälgimine on tulirelvadega seotud kuritegude uurimisel ja ebaseaduslike tulirelvade levikukanalitest teadasaamisel hädavajalik. Samuti on see väga tähtis lõhkeainetele ja lõhkeainete lähteainetele juurdepääsu edukal tõkestamisel. Uurimisele aitaks kaasa ka võimalus jälgida laskemoona liikumist, mis on praegu piiratud.

Komisjoni esitatud tulirelvade direktiivi läbivaatamisel tehakse ettepanek kehtestada seaduslike või imporditud tulirelvade jälgitavuse parandamiseks tulirelvade märgistamise ühiseeskirjad.

Pealegi jätkab komisjon **Euroopa tulirelvaekspertide tööühma** tegevuse³⁰ täielikku toetamist **ebaseaduslike tulirelvade jälgimise ja päritolu kindlakstegemise käsiraamatu** koostamisel. Käsiraamat tugineb päritolu kindlakstegemist võimaldavale rahvusvahelisele vahendile ja ÜRO väike- ja kergrelvade kontrolli rahvusvahelistes standardites³¹ väljatöötatud parimatele tavadele ning seda jaotatakse kõikide liikmesriikide õiguskaitseasutustele. Päritolu kindlakstegemise juhend ja eeskirjad võivad hõlmata kohustust koostada Europolile aruandeid, et lihtsustada rahvusvahelisi päritolu kindlakstegemise taotlusi.

²⁸ COM(2015) 750 final, 18.11.2015. Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 91/477/EMÜ relvade omandamise ja valduse kontrolli kohta.

²⁹ COM(2014)527, 21.8.2014 final. Teatis tollivaldkonna riskijuhtimist käsitleva ELi strateegia ja tegevuskava kohta: riskide ohjamine, tarneahela turvalisuse tugevdamine ja kaubanduse soodustamine.

³⁰ Euroopa tulirelvaekspertide tööühm, kuhu kuuluvad iga ELi liikmesriigi, Europol ja assotsieerunud liikmete – Liechtensteini, Norra, Šveitsi ja Türgi – eksperdid, loodi 2004. aastal eesmärgiga lihtsustada teabevahetust ja edendada koostööd ebaseadusliku tulirelvakaubanduse tõkestamisel. See kõrgelt hinnatud võrgustik toetab nõukogu õiguskaitse tööühma.

³¹ <http://www.smallarmsstandards.org/>

Koolituse tõhustamine

Koolitus on eksperditeadmiste taseme tõstmisel ja seega ELi koostöö tõhustamisel keskse tähtsusega. Tõhus ja järjepidev kontroll välispiiril nõuab ka parimate tavade, eksperditeadmiste ja teabe vahetamist praktikas. CEPOL³² jätkab tegutsemist selles valdkonnas ja koostab praeguste koolitusvajaduste väljaselgitamiseks puudujääkide analüüsi. Tänu sellele võidakse koostöös Euroopa eridemineerimisüksuste võrgustikuga (EODN)³³ välja töötada **tulirelvi ja lõhkeaineid käsitlev ühine õppekava** kõikide liikmesriikide ekspertide jaoks. Samuti kaalub CEPOL koolituskavade koostamist koostöös kolmandate riikide tulirelvaekspertidega.

Uuenduslike tuvastamisvahendite väljatöötamine

Komisjoni 2014. aasta teatises KBRTL-riskide tuvastamise kohta³⁴ rõhutati, et tõhusa ohtude tuvastamise strateegia saab luua ainult siis, kui võetakse nõuetekohaselt arvesse ohtlikke aineid ja keskkonda (lennundus, avalikud kohad, spordiüritused, linnatranspordipiirkonnad jne). Kui tsiviillennunduses on erinormid tuvastamistehnoloogia ja -protsesside jaoks, siis neid ei ole koostatud muude avalike keskkondade (spordiüritused, muud transpordiliigid ja elutähtis infrastruktuur) jaoks. Nii tuvastamistehnoloogia kasutamisel kui ka sellise kasutamise standardimisel on vaja senisest enam pingutada. 2012. aastal alustas komisjon erinevates tegevuskeskkondades (lennujaamad, elutähtis infrastruktuur, üldkasutatavad hooned ja avalikud üritused, näiteks Poolas toimunud EURO 2012) tuvastamiskatsete programmi³⁵.

Eespool kirjeldatud tegevuse alusel hindab komisjon komisjoni enda ja liikmesriikide ekspertidest koosneva **ELi tuvastamisrühma** asutamise teostatavust. See rühm võiks välja töötada lõhkeainete ja tulirelvade tuvastamise valdkonnas suutlikkuse suurendamise ja toetusprogrammi. Esialgu võiks rühm keskenduda **toe pakkumisele** liikmesriikides õiguskaitse ja sellega seotud teenuste vallas ning pärast seda laieneda vastavalt vajadusele.

Konkreetsed meetmed:

- tugevdada piiriülest koostööd järgmisel viisil:
 - rakendada täielikult tulirelvi käsitlev operatiivne tegevuskava;
 - teha tihedamat koostööd interneti kaudu (nähtav ja nähtamatu veeb) toimuvate ebaseaduslike tulirelvatarnete tõkestamiseks;
 - hinnata tulirelvade ELi-sisest liikumist käsitleva teabevahetussüsteemi korraldust, võttes arvesse asjaomaseid kehtivaid ELi infosüsteeme ja -vahendeid;
 - uurida võimalust keelata sularahamaksed juhul, kui tulirelvi ja laskemoona müüb või omandab eraisik;
 - tugevdada kontrolli välispiiridel kaupade riskipõhise kontrolli ja prioriteetsete tollikontrolli meetmete kehtestamise abil;
- tõhustada tulirelvade jälgitavust Euroopa tulirelvaekspertide töörühma koostatava

³² Euroopa Politseikolledž, <https://www.cepol.europa.eu/who-we-are/european-police-college/about-us>

³³ EODNist on viimaste aastatega saanud kõrgelt hinnatud võrgustik, mis pakub kõikide liikmesriikide lõhkeaineekspertidele koolitust ja vahetab nendega teavet muu hulgas hiljutiste juhtumite kohta, ning on aidanud märkimisväärselt kaasa suutlikkuse suurendamisele ja heade tavade vahetusele.

³⁴ COM(2014) 247 final, 5.5.2014.

³⁵ Nende katsete põhjal töötati välja eri juhendmaterjalid (näiteks lennujaama pehmete sihtmärkide kaitse kohta, pommikoerte kasutamise ja pehmete sihtmärkide kaitse kohta eri keskkondades, samuti laskemoona- ja lõhkeainejälgede tuvastamise kohta passides), mis tehakse liikmesriikidele kättesaadavaks.

ebaseaduslike tulirelvade jälgimise ja päritolu kindlakstegemise käsiraamatu kaudu;

- *töötada välja tulirelvi ja lõhkeaineid käsitlev ühine õppekava;*
- *töötada välja uuenduslikud tuvastamisvahendid;*
- *korraldada ühist operatiivtegevust kõikide asjaomaste õiguskaitseasutuste osalusel.*

4. OPERATIIVTEABE KOGUMISE JA JAGAMISE PARANDAMINE OLEMASOLEVATE VAHENDITE OPTIMAALSE KASUTAMISE ABIL

Euroopa julgeoleku tegevuskavas on rõhutatud pakilist vajadust **kasutada täielikult ära olemasolevad vahendid**, mille liit annab liikmesriikide käsutusse, et hõlbustada liikmesriikide õiguskaitseasutuste vahelist teabevahetust. Ülejäänud kriitilised puudused võivad nõuda ELi lisavahendeid, tagades **samal ajal olemasolevate süsteemide tõhusa koostalitlusvõime**.

See, et eri õiguskaitseasutused kasutavad erineval otstarbel erisuguseid teabevahetussüsteeme, mis on siiski kõik vajalikud ebaseadusliku tulirelva- ja lõhkeainekaubanduse vastu võitlemiseks, näitab vajadust suurema vastastikuse tehnilise ühenduvuse järele. Komisjon hakkab hindama, kuidas tagada kõige paremini nende tulemuslik ühildumine.

Selleks pöörab komisjon erilist tähelepanu vajadusele tõhustada politsei- ja tollikoostööd, võttes samal ajal arvesse 18. novembril 2015 vastu võetud tulirelvade läbivaadatud direktiivi ettepaneku kohaselt väljatöötatavat teabevahetussüsteemi tulirelvade ELi-sisese liikumise kohta.

iARMSi / SIS II / UMF-i koostalitluse tagamine

Kooskõlas Euroopa nõukogu 8. oktoobri 2015. aasta järeldustega kutsub komisjon liikmesriike üles sisestama süstemaatiliselt andmeid tagaotsitavate tulirelvade kohta SISi ja võimaluse korral suurendama tulirelvi käsitleva teabe lisamist Europoli teabesüsteemi ja Interpoli iARMSi.

Schengeni infosüsteemi (SIS)³⁶ ja Interpoli ebaseaduslike relvade andmete ja päritolu kindlakstegemise haldamise süsteemi (iARMS)³⁷ koostalitlemine hõlbustaks suurel määral õiguskaitsemeetmete võtmist, muutes need tõeliselt tõhusaks.

Selline koostalitlus võtab praktikas komisjoni ja Interpoli vahel toimuvate ettevõtmiste kaudu juba kuju. Interpol on ajakohastanud FIND-tarkvara, et see hõlmaks ka tulirelvi, ja kutsunud liikmesriike üles osalema vabatahtlikult 2016. aasta esimesel poolel korraldatavas **katseprojektis**, et kasutada üheaegset otsingut liikmesriikide andmebaasidest, SISist ja iARMSist. Mõlemas süsteemis saab esitada päringu tulirelva liigi järgi ja relvamudeleid kirjeldavaid tabeleid on võimalik omavahel võrrelda.

³⁶ SIS on suurim kadunud ja varastatud tulirelvade andmevahetusplatvorm ELis ja Schengeni lepinguga ühinenud riikides. Praeguseks on platvormiga ühinenud 29 Euroopa riiki. 31. detsembri 2014. aasta seisuga sisaldas see 457 059 tulirelvi käsitlevat hoiatusteadet, millest 2014. aastal leiti vaid 180 kokkulangevust (kokku 128 598 hoiatuspäringust kõikide tulirelvaklasside kaupa). Selline väga väike arv on tingitud peamiselt andmete kvaliteediprobleemidest, näiteks sellest, et paljudes liikmesriikides ei registreerita kaliibrit ja et tulirelvade seerianumbrid ei ole kordumatud.

³⁷ ELi rahastatud Interpoli ebaseaduslike relvade andmete ja päritolu kindlakstegemise haldamise süsteem (iARMS) soodustab õiguskaitseasutuste vahelist teabevahetust ja uurimisalast koostööd, mis on seotud ebaseaduslike, aga ka kuritegude toimepanemisel kasutatud seaduslike tulirelvade rahvusvahelise liikumisega. Interpoli iARMSi andmebaas võetakse kasutusele 190 Interpolis osalevas liikmesriigis. See sisaldab umbes 756 000 kirjet, mille on sisestanud peamiselt Austraalia ja Ladina-Ameerika riigid. Siiaamaani pärineb EList vaid kolm protsenti iARMSi andmebaasis sisalduvast teabest tulirelvade kohta. <http://www.interpol.int/Crime-areas/Firearms/INTERPOL-Ilicit-Arms-Records-and-tracing-Management-System-iARMS>

Komisjon jätkab **koostööd Europoliga**,³⁸ **Interpoli ja liikmesriikidega**, et tagada mõlema süsteemi koostalitlusvõime juuliks 2016. Selleks julgustab komisjon **liikmesriike katseprojektis osalema**.

Samal ajal tõhustaks kohapealset operatiivtööd tunduvalt see, kui süsteemile pääseksid oma volituste piires ligi kõik riiklikud õiguskaitseasutused, piiri- ja tolliasutused. Edasi tuleks uurida võimalust sisestada andmeid ühekorraga mitmesse andmebaasi, mis sisaldavad samalaadset või vastastikku täiendavat teavet, või teha neis päringuid.

Ballistikaalase teabe vahetamise tõhustamine

Enamikul tulirelvadel on oma kordumatud tunnused ja isegi kui relva ei ole kuriteopaigale jäetud, on võimalik peamised andmed kuuli, haava (kui on) olemuse ja haava ümbruses leiduvate materjalijääkide põhjal sellegipoolest kindlaks teha.

Praegu ei ole ballistilise teabe analüüsimiseks kogu Euroopat hõlmavat süsteemi ega kesket andmekogu sellise analüüsi koondamiseks ja võrdlemiseks. Siiani on ELi liikmesriigid kasutanud tavaliselt kaht süsteemi³⁹. 7. raamprogrammi käigus toetas komisjon projekti (Odüsseia platvorm), mille eesmärk oli lahendada probleemid, mis on seotud kogu Euroopa erinevatest ballistilistest süsteemidest saadud kuriteo- ja ballistiliste andmete analüüsimisega⁴⁰. Vastavalt Odüsseia projekti tulemustele lihtsustab komisjon ballistiliste andmete vahetamist sihtotstarbelise **platvormi kaudu**, kasutades ballistilise teabe võrgustikku ja muid liikmesriikides kasutatavaid asjaomaseid süsteeme.

iTrace'i ulatuslik kasutamine

Rahvusvahelisel kogukonnal puudub praegu konkreetne teave selle kohta, millal, kus ja kuidas satuvad seaduslikult toodetud tavarelvad ebaseaduslikule turule ja relvakonfliktides osalejate või teiste ebaseaduslike lõppkasutajate kätte.

Seepärast rahastab EL väike- ja kergrelvadest ja muudest ebaseaduslikest tavarelvadest ja laskemoonast teavitamise ülemaailmse mehhanismi (iTrace) projekti⁴¹. Selle headele tulemustele⁴² tuginedes toetab EL iTrace'i programmi teist etappi, sealhulgas kohapealsete uurimiste intensiivistamist ja selle töövahendi geograafilise ulatuse laiendamist. On siiski selge, et edu sõltub sellest, kas riigid, sealhulgas kõik ELi liikmesriigid, päritolu kindlakstegemise taotlustele vastavad. Lisaks tuleks kõiki riikide õiguskaitseasutuste tuvastatud juhtumeid selle töövahendi abil kontrollida. Sel eesmärgil kaalub komisjon ELi liikmesriikide puhul vajadust kehtestada kõnealuses valdkonnas siduvad eeskirjad.

³⁸ Sellega seotud universaalse sõnumivormingu (UMF, rida elemente standardandmete vahetuse loomiseks, et ühendada omavahel eraldiasuvad õiguskaitse süsteemid) projekt ühitatakse SIS-iARMSi koostalitlusvõime projektiga.

³⁹ Interpol haldab ballistilise teabe võrgustikku (IBIN) riikide jaoks, kes kasutavad tehnoloogiat IBIS (Integrated Ballistics Identification Systems). Praegu on võrgustikuga ühinenud 19 maailma riiki, kaheksa neist kuuluvad Schengeni alasse. Tehnoloogiat IBIS kasutab veel 42 riiki, aga kes ei kuulu kõnealusesse võrgustikku (neist kolm ELi liikmesriiki). Siiani on kokkulangevusi olnud 36, enamik ELi liikmesriikides.

⁴⁰ http://research.shu.ac.uk/aces/odyssey/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=56&Itemid=88

⁴¹ Nõukogu otsus 2013/698/ÜVJP. iTrace kogub ja edastab täpset ja ristkontrollitud teavet koos kohapealsete andmetega kõrvaesuunatud või salakaubana veetud tavarelvadega ebaseadusliku kauplemise marsruutide kohta. <http://www.conflictarm.com/itrace/> Peale selle on iTrace'i projekti konkreetne eesmärk toetada ka relvakaubanduslepingu rakendamist, aidates riikide ametiasutustel tuvastada üleantud tavarelvade kõrvaesuunamist ja hinnata ekspordilitsentside taotluste läbivaatamisel kõrvaesuunamise riske. Eraettevõtte Conflict Armament Research (CAR) ekspertide tehtud kohapealsed uurimised 21 riigis (eelkõige Aafrikas ja Lähis-Idas) täiendavad avalikkusele kättesaadavat nn relvade tuvastamise andmebaasi kõrvaesuunatud või salakaubana veetud relvade kohta.

⁴² 130 000 dokumenteeritud artiklit: relvad, laskemoon ja nendega seotud materjalid; 213 valitsustele saadetud päritolu puudutavat taotlust (2015. aasta juulikuu seisuga).

Komisjon toetab **tihedat koostööd Europol, Interpoli, iTrace'i peamiste osalejate ja teiste asjaomaste üksuste vahel**, nagu toll ja tulirelvade impordi- ja ekspordilube andvad ametiasutused, et optimeerida operatiivkoostööd, jälgitavust ja tulirelvade ebaseaduslikule turule jõudmise tõkestamist.

Europoli analüüsisüsteemi arendamine ja Europoli tulirelvade kontaktpunkti täieliku tööloendamine tagamine

2016. aastal peaks Europol võtma kasutusele uue **Europoli analüüsisüsteemi (EAS) platvormi**, mis on võimas analüüsivahend liikmesriikide ja kolmandate isikute esitatud andmete operatiiv- ja strateegilise analüüsi toetamiseks. Sellest peaks saama üks Europoli peamisi teabetöötlussüsteeme. Komisjon püüab tagada selle töövahendi kiire ja ulatusliku rakendamise, abistades liikmesriike ja toetades tulirelvade süstemaatilise seire parandamiseks tehtavaid lisapingutusi. Komisjon kaalub vajadust kehtestada selles valdkonnas kõigi liikmesriikide õiguskaitseasutuste toetuseks.

Nõukogu 2014. aastal esitatud taotluse alusel asutas Europol **tulirelvade kontaktpunkti**. See pakub käimasolevates uurimistes strateegilist ja operatiivtuge. Kontaktpunktiga on praegu seotud 21 liikmesriiki⁴³ ja kuus muud partnerit⁴⁴. Asutamisest saadik on tulirelvade kontaktpunkt saanud 3 089 teadet ligikaudu 625 uurimisjuhtumist, sealhulgas teavet 35 000 tulirelva, 28 700 isiku ja peaaegu 3 216 kahtlusaluse ettevõtte kohta. Sel aastal on tulirelvade kontaktpunkt saanud 1 750 teadet. Komisjon kutsub **kõiki liikmesriike üles jagama teavet proaktiivselt ja osalema täielikult tulirelvade kontaktpunkti tegevustes**.

Euroopa pommiteabesüsteemi maksimaalne kasutamine

Komisjon rahastas ELi lõhkeainete tegevuskava raames **Euroopa pommiaandmebaasi (EBDS) väljaarendamist**; süsteemi haldab praegu Europol. EBDS ühendab omavahel peaaegu kõiki liikmesriike, samuti Norrat ja komisjoni, ning seda on võimalik kasutada selleks, et vahetada tehnilist teavet lõhkeainete, keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumamaterjalide, samuti vahejuhtumite, suundumuste ja vahendite kohta.

Tagada tuleks liikmesriikide asjaomaste kasutajate **täielik ühenduvus** ning jätkata jõupingutusi kõigi võimalike asjaomaste kasutajate väljaselgitamise ja koolitamise nimel. Peale selle hindab komisjon koos Europoliga, kas EBDS peaks sisaldama ka varajase hoiatamise laadi teavet,⁴⁵ tuvastamissuutlikkust ja kas see süsteem tuleks siduda Euroopa teiste valitud andmebaasidega. EBDSi kaudu jagatud teabe täiendamiseks teeb komisjon liikmesriikidele ja Europolile ettepaneku pidada korrapäraseid infotunde salastatud keskkonnas, et jagada lõhkeainete kohta spetsiaalseid ohuhinnanguid.

Konkreetsed meetmed:

- *hinnata olemasolevaid ebaseadusliku tulirelva- ja lõhkeainekaubanduse vastase võitluse seisukohast olulisi teabevahetussüsteeme, et tagada nende tehniline ühilduvus, pöörates erilist tähelepanu vajadusele tõhustada politsei ja tolli koostööd ja tulirelvade direktiiviga ettenähtud arengut;*
- *tagada olemasolevate teabesüsteemide tõhus koostalitlusvõime, sealhulgas*

⁴³ Kontaktpunkti liikmed: Belgia, Bulgaaria, Hispaania, Holland, Horvaatia, Kreeka, Küpros, Leedu, Luksemburg, Malta, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Taani, Tšehhi, Ühendkuningriik.

⁴⁴ Eurojust, Interpol, Šveits, Austraalia, USA alkoholi-, tubaka-, tulirelvade ja lõhkeainete amet ning Albaania.

⁴⁵ ELi lõhkeainete tegevuskava raames ja komisjoni rahastamisel arendati välja varajase hoiatamise süsteem, kuid selle kaudu ei õnnestunud kõiki liikmesriikide ametiasutusi ühendada.

iARMSi/SIS II koostalitlusvõime süsteemiga UMF;

- *avardada iTrace'i, Euroopa pommiandmebaasi ja Europol'i analüüsisüsteemi kasutamist, tagades samal ajal selle tulirelvade kontaktpunkti täieliku kasutamise;*
- *tõhustada ballistiliste andmete vahetamist sihtotstarbelise platvormi kaudu.*

5. TIHEDAM KOOSTÖÖ KOLMANDATE RIIKIDEGA

Nagu on sätestatud Euroopa Komisjoni ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 18. novembril 2015. aastal vastu võetud Euroopa naabruspoliitika läbivaatamist käsitlevas ühisteatises,⁴⁶ tihendab EL koostööd naaberriikidega julgeolekumõõtmel alal, sealhulgas inimkaubanduse, väike- ja kergrelvade salakaubaveo ning uimastitevastase võitluse koostöö valdkonnas.

Ebaseaduslik tulirelvade ja lõhkeainetega kauplemine ja nende kasutamine tuleks **lisada** süstemaatiliselt **julgeolekuteemalistesse dialoogidesse** peamiste partnerriikide ja -organisatsioonidega. Need dialoogid peaksid asjakohastel puhkudel viima tulirelvade ja võimaluse korral ka lõhkeainetega seotud konkreetsete ühiste tegevuskavadeni muu hulgas selliste ELi asutustega nagu Europol, Eurojust ja CEPOL, samuti asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonidega, näiteks ÜRO ja Interpoliga. Teatavatel juhtudel (nt konfiskeeritud / kasutusest kõrvaldatud tulirelvad) võidakse ette näha ka ELi finantsabi, mis võiks tulla näiteks stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahendist, muudest ELi abiprogrammidest või ühise välis- ja julgeolekupoliitika eelarvest.

Vajaduse korral tuleks üleilmse, piirkondliku või kahepoolse tasandi koostööprogrammidesse lisada koolitus ja muud toetusmeetmed (sealhulgas vajalikud seadmed ja vahendid), et parandada partnerriikide ja teiste asjaomaste kolmandate riikide suutlikkust võidelda ebaseadusliku tulirelvade ja lõhkeainete kaubanduse ning kasutamise vastu.

Operatiivtegevuse tõhustamine ja ELi / Kagu-Euroopa piirkonna tegevuskava kohaldamisala laiendamine

ELil ja tema Kagu-Euroopa partneritel on ühine huvi tõhustada koostööd võitluses ühiste ohtudega, mis tulenevad ebaseaduslikust kauplemisest sõjaväeliste relvade ja lõhkeainetega⁴⁷.

Koostöö edasiarendamiseks võeti vastu **ELi ja Kagu-Euroopa piirkonna vaheline tulirelvadega ebaseaduslikku kauplemist käsitlev tegevuskava (2015–2019)**⁴⁸.

⁴⁶ JOIN(2015) 50 final.

⁴⁷ 2002. aastast saadik on EL toetanud jõupingutusi, et vähendada ohtu, mis tuleneb ulatuslikust väike- ja kergrelvade ning laskemoonavarude koondumisest Kagu-Euroopas (<http://www.seesac.org/news.php?id=495>). Lääne-Balkani piirkonnas on EL rahastanud mitmesuguseid projekte varude haldamise ohutuse parandamiseks.

⁴⁸ Pärast 2012. aastal Tiranas peetud ELi ja Lääne-Balkani riikide ministrite foorumit justitiis- ja siseasjade teemal asutati 2013. aastal ebaseadusliku tulirelvakaubanduse ekspertide piirkondlik võrgustik. Selle tulemusena võeti vastu tegevuskava. 2014. aasta detsembris kiitsid selle heaks nii nõukogu kui ka Lääne-Balkani partnerid Belgradis toimunud ELi ja Lääne-Balkani riikide ministrite foorumil (justitiis- ja siseküsimused). Tegevuskavas nähakse ette järgmised meetmed:

- parandada Europol'i kaasates ja koos liikmesriikidega piirkondlikul tasandil teabevahetust tulirelvade ja laskemoona tootmise, ladustamise ja nendega ebaseadusliku kauplemise kohta, et arendada ühtlasi välja tõhusamad uurimis- ja luurestandardid;
- tõhustada piirkondlikul tasandil ja liikmesriikide ning Europoliga operatiivset õiguskaitsealast koostööd, et kontrollida tulirelvade ja laskemoona tootmist, ladustamist ja nendega ebaseaduslikku kauplemist;

Tegevuskava kohaste meetmete võtmist tuleb **viivitamata hoogustada**, et vähendada veelgi tulirelvade ebaseaduslikku voogu ELi. Europol peaks **kiirendama** poliitikatsükli **2016. aasta operatiivse tegevuskava** rakendamist, eeskätt **teabepõhiste ühisoperatsioonide** alustamise ning piirkonna **kontaktametnike** ja **tulirelvaekspertide võrgustiku tihedama koostöö** kaudu.

Komisjon korraldab 2016. aasta alguses oma Lääne-Balkani partneritega teise konverentsi, et **hinnata tegevuskava rakendamist** ja arutada edasisi samme, sealhulgas ettepanekut laiendada seda tegevuskava ebaseaduslike lõhkeainete jaoks.

Lääne-Balkani riigid rakendavad riiklikke strateegiaid, et võidelda ebaseadusliku relvakaubanduse ning väike- ja kergrelvade leviku vastu. Edusamme selles valdkonnas jälgitakse ka ühinemisläbirääkimiste 24. peatüki raames (õigus-, vabadus- ja turvalisusküsimused).

Samalaadsete algatuste⁴⁹ käigus saadud kogemustele tuginedes arutab komisjon koostöös põhipartneritega **tulirelvade tagasiostmise kavade** asjakohasust piirkonnas.

Tugevam koostöö Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika riikidega

Praegune ebastabiilsus Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika piirkonnas, eelkõige pikaleveninud konfliktid Liibüas ja Süürias, on ebaseadusliku tulirelvakaubanduse mahtu piirkonnas järsult suurendanud. Tegemist on suure pikaajalise julgeolekuohuga ELile, millega on vaja kiiresti tegeleda.

EL on juba alustanud dialoogi, et uurida edasist koostööd Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika riikidega (pärast ettevalmistavaid kontakte ja esimest tehnilise tasandi konverentsi Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika riikidega 1. oktoobril 2015) ning püüab **tõhustada ELi ning Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika riikide asjaomaste õiguskaitseasutuste koostööd**, tagada **suutlikkuse suurendamise abi** asjaomastes piirkondlikes ja/või kahepoolsetes programmides⁵⁰ ning arendada ühiselt kokkulepitud raamistikus välja **operatiivtegevuse**.

Seda piirkondlikku lähenemisviisi tuleb täiendada kahepoolisel tasandil, lisades tulirelvade ja lõhkeainetega seotud mõõtme Euroopa naabruspoliitika assotsieerumislepingute ja sellega seotud justitsi- ja siseküsimuste allkomiteede raames süstemaatiliselt poliitilistesse dialoogidesse Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika riikidega ning asjakohastel puhkudel konkreetsetesse terrorismivastastes dialoogidesse (mida on juba alustatud Tuneesiaga või mis on alusjärgus Liibanoni, Jordaania, Alžeeria ja Marokoga).

Tavarelvade ebaseaduslik levik ja salakaubavedu **Liibüas** ja **Liibüast** suurendab piirkonnas endiselt ebakindlust, sealhulgas isetehtud lõhkeseadmete (IED)⁵¹ või kaasaskantavate

-
- tõhustada tulirelvade ja laskemoona tootmise, ladustamise ja nendega ebaseadusliku kauplemise statistika kogumist ja vahetamist;
 - edendada kõikidel tasanditel võrgustumist, parimate tavade vahetamist ja Lääne-Balkani piirkonna ekspertide ühist koolitust;
 - ühtlustada tulirelvi käsitlevaid riiklikke õigusakte kooskõlas ELi ja rahvusvaheliste standarditega.

⁴⁹ ELi strateegia väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ebaseadusliku hankimise ja salakaubaveo vastaseks võitluseks. Dokument 5319/06 ÜVJP 31, 13. jaanuar 2006;
– nõukogu otsus 2013/730/ÜVJP,

– väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse kõigi aspektide ennetamist, tõkestamist ja likvideerimist käsitlev ÜRO tegevuskava. <http://www.un.org/disarmament/content>

⁵⁰ Näiteks Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahend ning stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahend, Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendist uue Euromed Police IV programmi (alustamisel) rahastamine.

⁵¹ Liibüast pärit relvi on leitud sellistest riikidest nagu Tšaad, Egiptus, Gaza sektor, Mali, Niger ja Tuneesia.

õhukaitstesüsteemide (MANPADS)⁵² jätkuva valedesse kättesse sattumise teel. Liibüa relvastatud rühmitused on väidetavalt võtnud halbades tingimustes hoitavatest varudest enda valdusesse ka keemiarelvi, mis võivad sattuda vägivaldsete äärmusrühmituste või terroristide kätte.

Kui rahvusliku kokkuleppe valitsus on moodustatud, pakub EL prioriteedina ja kooskõlastatult teiste asjaomaste rahvusvaheliste partneritega Liibüa võimudele terrorismivastase suutlikkuse arendamise programme. Ebaseadusliku tulirelvakaubanduse ja lõhkeainete kasutamise vastu võitlemine on sellise paketi oluline osa.

Tõhusam koostöö Ukrainaga

Nii ELi kui ka **Ukraina** huvides on tõhustada omavahelist koostööd ebaseaduslikust tulirelvadega ja lõhkeainetega kauplemisest ja nende kasutamisest tulenevate ühiste ohtude vastu võitlemisel. Samal ajal võiks EL suurendada oma toetust tsiviiljulgeoleku sektori reformimiseks Ukrainas, sealhulgas käesolevas teatises käsitletud huvide valdkonnas.

Tõhusam koostöö Türgiga

ELi ja Türgi praegusesse terrorismivastasesse dialoogi tuleks lisada ebaseaduslik tulirelvade ja lõhkeainetega kauplemine ja nende kasutamine.

Tõhusam koostöö teiste piirkondlike osalejate ja rahvusvaheliste organisatsioonidega

Liibüa niigi ebastabiilset julgeolekuolukorda halvendavad terroristlikud ja kuritegelikud rühmitused, mõjutades Saheli piirkonda (nt Mali) ja julgeolekuolukorda Tšaadi järve piirkonnas (eelkõige Nigeerias). Komisjon kavatseb koostöös Euroopa Liidu välisteenistusega tagada võitluseks nende rühmitustega vajaliku toetuse julgeolekuga seotud abi kaudu, kaasates selleks võimaluse korral äsja moodustatud hädaolukorra usaldusfondi Aafrika jaoks ja tegeledes ebaseadusliku rände ja põgenikega algpõhjustega Aafrikas.

Komisjon abistab Araabia Riikide Liiga⁵³ riike relvade ja relvastuse edasitoimetamise kontrollimise arvutipõhise süsteemi väljaarendamisel ning uurib võimalusi, kuidas Araabia Riikide Liiga väike- ja kergrelvade kontaktpunktid saaksid teha koostööd ELi vastavate struktuuridega.

Võttes aluseks ELi senised jõupingutused 2005. aasta ELi väike- ja kergrelvade strateegia⁵⁴ ja Euroopa julgeolekustrateegia⁵⁵ rakendamisel, jätkab EL selliste asjakohaste rahvusvaheliste konventsioonide (nagu relvakaubandusleping, rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsiooni tulirelvade protokoll) ratifitseerimist, ülevõtmist ja rakendamist. Samuti kasutatakse keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumaainete piirkondlikke võrgustikke, mis on ELi riski maandamise algatuse raames loodud kaheksas piirkonnas.

⁵² Kaasaskantavad õhukaitstesüsteemid (Man-portable air defence systems).

⁵³ Araabia Riikide Liiga on Põhja-Aafrika, Aafrika Sarve ja Araabia poolsaare piirkonnas ja läheduses asuvate Araabia riikide piirkondlik organisatsioon.

⁵⁴ http://eeas.europa.eu/non-proliferation-and-disarmament/conventional_weapons/salw/index_en.htm

⁵⁵ <http://www.eeas.europa.eu/csdp/about-csdp/european-security-strategy/>

Konkreetsed meetmed:

- *operatiivtegevuse tõhustamine ning ELi ja Kagu-Euroopa tegevuskava kohaldamisala laiendamine;*
- *tugevdada koostööd Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika riikidega;*
- *tõhustada koostöö Ukraina ja Türgiga;*
- *tõhustada koostööd teiste asjaomaste kolmandate riikide, piirkondlike osalejate ja rahvusvaheliste organisatsioonidega.*

JÄRELDUSED

Komisjon kutsub liikmesriike ja kõiki teisi asjaomaseid sidusrühmi üles rakendama kõik vajalikud meetmed, et tagada käesoleva tegevuskava kiire rakendamine. Komisjon annab aru Euroopa Parlamendile ja nõukogule käesoleva tegevuskava rakendamise kohta Euroopa julgeoleku tegevuskava rakendamise iga kuue kuu tagant esitatava ajakohastamise raames.